

ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE

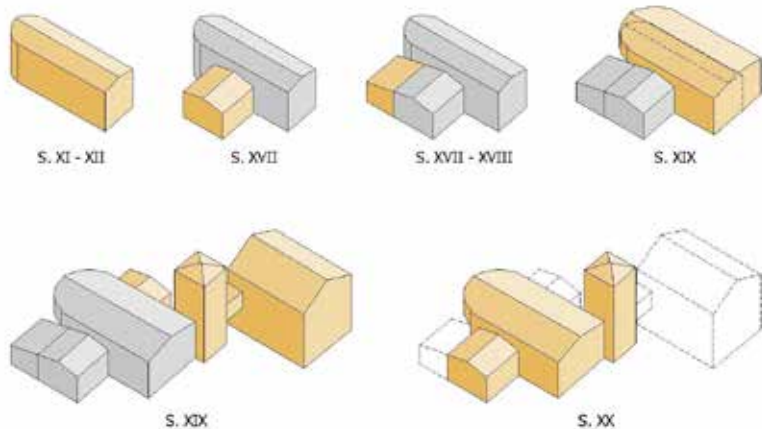
Marganell

Pere Santamaria
Arquitecte

Foto: Judith Casas. Fons Santamaria Arquitectes SLP

Trobem l'Església de Sant Esteve a l'extrem oriental del terme de Marganell, des d'on es tenen unes vistes privilegiades de la vessant septentrional del massís de Montserrat. L'església, situada sobre un petit altiplà, es construeix a 1,5 km del nucli urbà, en plena natura. Es tracta d'un bé documentat ja al s. XII, quan el bisbe de Vic la va donar al monestir de Santa Cecília. El 1539 s'havia integrat a Santa Maria de Montserrat juntament amb Santa Cecília, en qualitat de temple sufragani. Està inclosa en l'inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya.

Estudi de Santamaria Arquitectes slp

La seva estructura ha anat evolucionant i patint modificacions al llarg dels segles, però destaquem que manté gran part de la seva estructura romànica primigènica.

Les primeres referències són del segle XI-XII amb una església de dimensions molt més reduïdes que la que tenim actualment. És durant el segle XVII que, al nord de la nau central, es construeix la capella lateral. La sagristia, connectada directament amb la capella i el presbiteri, es construeix a cavall dels segles XVII-XVIII.

Durant la Guerra del Francès (1808-1814), es va cremar la sagristia i part de l'església.

Quan es reconstrueix, molt entrat al segle XIX, s'aprofita per ampliar el conjunt amb una nova capella lateral ubicada a sud. És també llavors quan es construeixen el nou campanar i la rectoria. L'edifici de grans dimensions de la rectoria se situarà al costat del campanar i es connecta amb aquest a través d'un pont elevat.

Foto de la Casa rectoral de l'any 1899, actualment desapareguda, publicada al llibre *Marganell i els seus avantpassats*, cedida per Jaume Costa

Imatge del cor en una imatge sense data, de Jordi Contijoch Boada. Capella de Sant Isidre, avui desapareguda.
Foto: Josep Sansalvador. 1991. Arxiu Gavín de les Avellanes

En plena Guerra Civil, el 21 de juliol de 1936 l'església i la casa rectoral van ser saquejades i cremades. L'església va quedar molt malme-sa, sense teulada i restarà abandonada durant molts anys

Casa rectoral destruïda,
any 1975.
Foto: Ramon Centelles (Arxiu
Gavín de les Avellanes)

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES

L'any 2022, es van realitzar unes excavacions arqueològiques que van descobrir els murs de l'església original i es van localitzar tombes en diversos indrets.

L'església es troba en estat d'abandonament i esfondrada però es mantenen dempeus els murs de la nau central, una capella lateral, al costat nord, i la torre del campanar, situada a la

Foto: SOT prospecció arqueològica a l'absis actual, on es veuen les restes del primitiu de dimensions més reduïdes.

Foto: Jordi Escudero (Arxiu Gavin)

cantonada sud-oest. La nau central, de 15m de llarg i una amplada de 7'7m, té murs de carreus regulars disposats en filades. Presenta un absis semicircular, sense finestres ni ornaments, i un altar elevat, pavimentat amb peces ceràmiques. La porta principal, que data de l'any 1824, i una finestra alta circular es troben al mur frontal. L'edifici es troba sense coberta des que va ser esfondrada el 1936, durant la Guerra Civil.

La capella lateral està coberta per una volta de canó i es comunica amb la nau central a través d'una ampla arcada. La torre del campanar és una torre buida de planta quadrada de 4 metres de costat i uns 15'7 m d'alçada, coronada amb una coberta a quatre aigües.

REHABILITACIÓ I CONSOLIDACIÓ ESTRUCTURAL

Durant l'any 2024, s'executen les obres de rehabilitació i consolidació de l'estructura del conjunt. L'objectiu del projecte, redactat per Santamaria Arquitectes, és l'adequació de l'espai per a la celebració d'actes culturals i religiosos a cobert, però mantenint-ne la funció d'espai públic obert.

La proposta arquitectònica consta de tres actuacions diferenciades:

- Consolidació estructural de l'edifici
- Creació d'una coberta de vidre a la nau principal
- Col·locació d'una escala a l'interior de la torre del campanar

La consolidació estructural es basa en el sanejament de les parets verticals que conformen el recinte de l'església. Es retiren les restes vegetals que envaïen els espais i els murs de pedra i es repiquen els revestiments en mal estat.

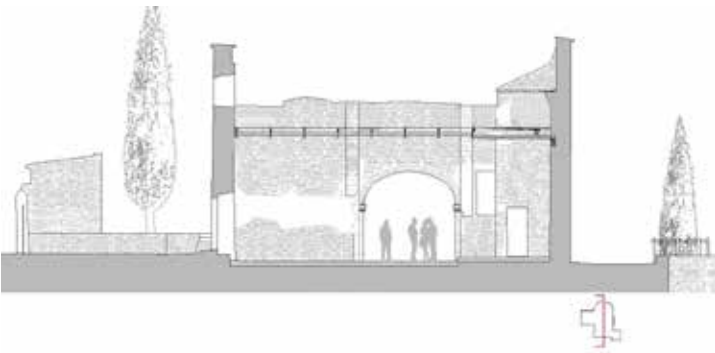
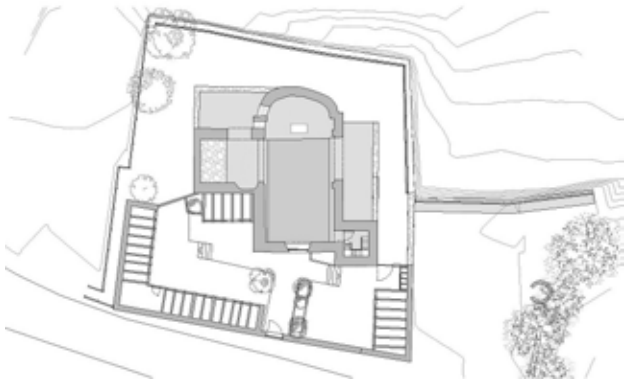
La nova coberta de vidre es col·loca per la part interior de l'edifici, de manera que permet la utilització d'aquest espai interior, ara cobert, i fent que la imatge exterior de l'església no es vegi modificada.

La coberta se situa a uns cinc metres d'alçada, en el punt on totes les parets són planes i regulars, just sota la franja corbada on arrencaven les voltes ceràmiques de la coberta. Està formada per una estructura metàl·lica de jàsseres encastades als murs originals de pedra. Sobre aquestes jàsseres s'hi recolzen els perfils que configuren la coberta, així com un perfil perimetral exempt dels murs. Que el perfil perimetral no toqui directament als murs permet la ventilació de l'espai i a la vegada actua de canalització de l'aigua de la pluja, que s'evacua cap a l'exterior a través de quatre gàrgoles. A la zona de l'absis, els perfils formen mitja circumferència adaptant-se a la curvatura de les parets.

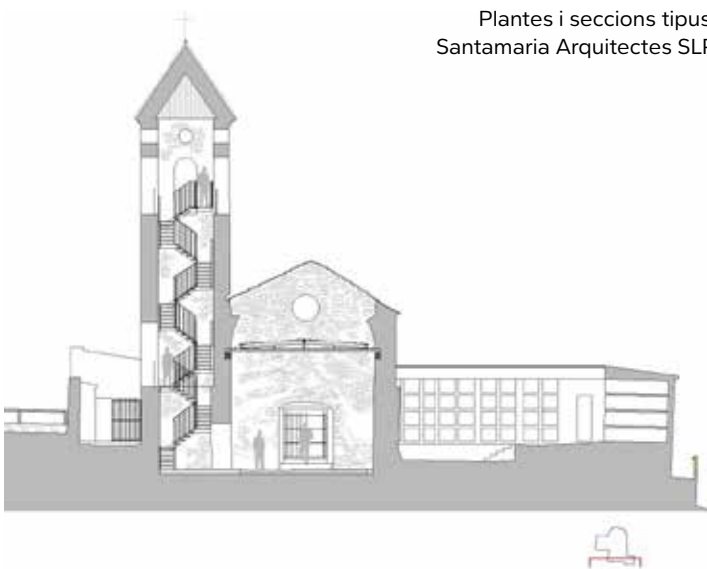
Pel fet de trobar-se en una zona arqueològica de molt interès, es col·loquen paviments tous sobre una tela de geotèxtil per tal de permetre que es puguin realitzar futures activitats arqueològiques.

Es col·loca paviment de sauló sota la projecció de la gran coberta transparent, mentre que tota la resta es resol mitjançant paviment de grava molt fina.

Plantes i seccions tipus.
Santamaria Arquitectes SLP

Secció del conjunt.
Santamaria Arquitectes SLP

Foto: Judith Casas del fons de
Santamaria Arquitectes slp

L'altra actuació ha estat recuperar l'accés al campanar, que romanía inaccessible des de la crema de l'església durant la Guerra Civil. Es col·loca una escala metàl·lica amb paviment de relliga que permet la visió total de l'interior de la torre. L'escala puja fins la part més alta del campanar, on es crea un mirador amb vistes sobre el territori i Montserrat.

Bibliografia

- Projecte de rehabilitació de l'església de Sant Esteve. Desembre 2020.
Autors: Vora arquitectura, SCP. Diputació de Barcelona
- Pancorbo, Ainhoa; Sala, Roger; Rodriguez, Pedro i Ortiz-Quintana, Helena. Recerca historicoarqueològica de l'església de Sant Esteve de Marganell. Novembre 2022. Diputació de Barcelona.
- Blasco, David. Marganell i els seus avantpassats. Ajuntament de Marganell, 1996.
- Santamaria Arquitectes SLP. Projecte de consolidació i rehabilitació de l'església de Sant Esteve de Marganell. Juny 2023.
- <http://románico.iguadix.com/content/sant-esteve-de-marganell?language=ca>
Consulta: 28 febrer 2025
- <https://bagesturisme.cat/tresors/sant-esteve-de-marganell/>
Consulta: 28 febrer 2025
- <https://arxiugavin.wordpress.com/tag/josep-sansalvador/>
Consulta: 28 febrer 2025